

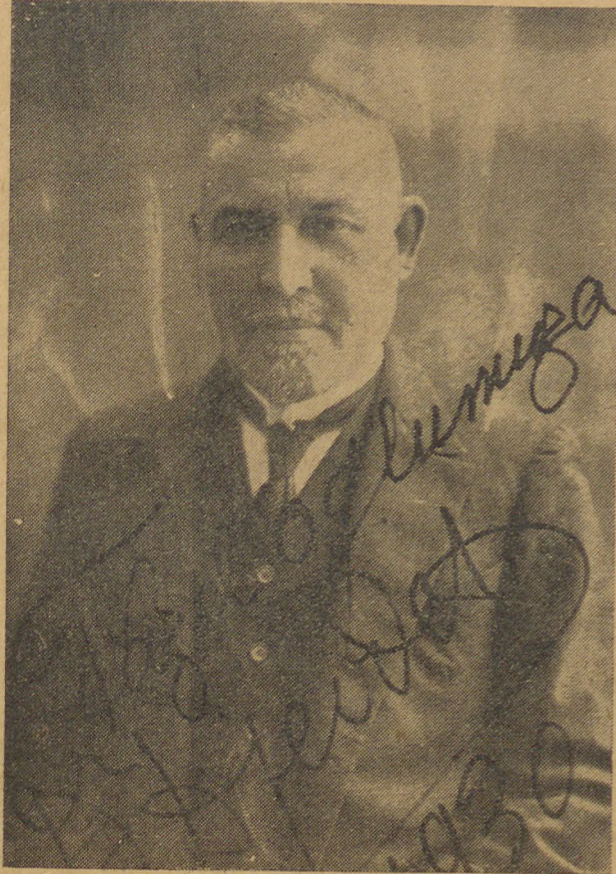
SAYI: 3

23 Eylül 1932

Yıl 1

YOLLARIN GEÇİ

AYLIK MESLEKİ SANAT VE
FİKİR MECMUASI

Büyük mütefekkirimiz Doktor Aptullah Cevdet

Cenap Şahabettin - Hüzzurrahman Raşit - Sadırl Etem - M. Fevzi - Aptullah Cevdet - Mahmut Ragıp
Fazıl Mahmut - Emin Recep - Hammani Zade İhsan - M. Macit - Nazım Hakkı
Burhan Sahir - Saadet Leylâ

YOLLARIN SESİ

Sayı : 5

1932 Kânunuevvel

Yıl : 1

YOLLARIN SESİ

Fazıl Mahmut

Eminefendioğlu

Sahip ve Başyazıcısı

Aylık, Meslekî, Fikir ve San'at
mecmuasıdır.

Bürhan Sahir

Saracoğlu

Umumî Neşriyat müdürü

Musahabe:

Spora dair

Cenap Şahabettin

“İhtiyar kimdir?.. Sualine bir zeki adam şu cevabı vermiş: “kim benden on beş yaş büyükse!.. Filhakika hemen herşey gibi gençlik meselesi de nisbîdir: Henüz yirmisine basmış bir delikanlıya otuz beşlik zatlar yaşlı görünür ve bilâkis Zaro ağa için doksan ikilik oğlunun adı: “Bizim küçük oğlan!.. dir. Fakat musahabemizin başındaki sorgu bana iradedilmiş olsaydı: “İhtiyar, derdim, spordan zevk almıyandır.. Bir adam cismanî faaliyetten hoşlanıyor mu? Yorgunluk ona tatlı geliyor mu? Yaşı kaç ve saçının rengi ne olursa olsun o bence ihtiyarlık dedikleri uzvî inhitata henüz düşmemiştir.

İçiniz sevinerek ve göğsünüz ferahlıyarak bir beden çalışmasından çıktınız mı, anlayınız ki gençsiniz ve şüphe yok ki sizin için bu çalışmaların en tatlısı spor olacaktır. Zira o, hem eğlence, hem mücadele, hem oyun, hem sıbhî bir iştir. Bünyenize ait bir kâr temin etmeyen hareketlere spor denemez. Spor sebebiyle yüreğiniz şiddetle çarparken ve etleriniz yorgun-

luktan ezilirken o çarpıntı ve yorgunluk semeresi olarak yüreğiniz daha geç ve güç çarpmağa, ve etleriniz daha güç ve geç yorulmağa hazırlanmış bulunur ki idman dedikleri kıymetli kazanç budur.

Her sporda bir sebat ve metanet hissesi, bir de zekâ ve cevvaliyet payı bulunur biri size mazi gibi: “dur!.. der, öteki istikbal ile birlikte haykırır: “Yürü! Koş! Uç!..”, hayatta olduğu gibi sporda da muvaffak olmak için - İlk nazarda birbirine zıt gördüğümüz - o iki hareketi de aynı muvaffakiyetle ifa edebilmeliyiz. Cür’etle ilerlemek ve vardığımız noktaya azmîle mihlanmak: İşte oyunda ve varlık mücadelesinde galebenin iki büyük sırrı bunlardır.

Dikkat ederseniz her sporda bir an’ane cüz’ü ve bir de teşebbüs fırsatı keşfedeceksiniz. Bunların her ikisi de iyi icra olunabilmek için büyük bir basiret ve irade sermayesi ister.

Beşeriyetin tarihte bugün varabildiği mertebeye göre iddia olunabilir ki

medeniyet hiç birimizin henüz ilikle-
rimize işlememiştir. Hangimizin ruhu
biraz kazınsa azçok iptidâîlik hüviyeti
açığa vurur. Muharebe saatleri gibi
spor dakikaları da medenî gençlerin
caketleriyle beraber iğreti medeniyet-
lerinden azçok soyundukları zamanlar-
dır. Avlanma ve balık tutma sıraların-
da nasıl bedeviliğe avdet mecburiye-
tinde isek spor esnasında da öyleyiz.
Medeniyeti elimizden apansız kaçı-
rılmış olsak bundan en az mahrumiyet
bissedecek olanlar sanıyorum ki spor-
culardır: Zira onlar medeniyetleri ka-
dar da kollarına ve güçlerine güvenirlir.

Malûmdur ki ibtidâî devirlerde
hayvanlar gibi insanların da en kıy-
metli fazileti kuvvetti. O, çok uzak-
laşmış devirlerin yadigârı olarak halen
hepimizde kuvvetin -- sür'at, cür'et,
metanet, cevvaliyet gibi -- muhtelif
civvelerine karşı bir muhabbet, bir
incizap vardır.

“Spor,, u adı ile beraber doğmuş
yeni bir şey sanmak şüpbhe yok ki bir
gaflet eseri olur. Pehlivan güreşi ve
at yarışı gibi her sporun aramış olsak
yüzlerce asır geride izini keşfedebili-
riz. Meselâ Montekarlonun en meşhur
eğtencesini teşkil eden “Güvercin avı,,
hiç şüpbhe varmı ki atalarımız zamanında
ki ok nişancılığının asrî şeklidir. Benim
çoçnklüğümde “çukur,, dedikleri bir
bilya oyunu vardı ki İngilizlerin şim-
di “Golf,, adını verdikleri şey hemen
hemen odur. Mamafi diyorlar ki Golf
ancak İskoçyalıların son devirde icat
ettikleri oyundur. Kendi hesabıma
ben eminim ki o yalnız “çukur,, un-
vanile bizde değil Afrikanın siyah
oymaklarında da vardı ve belki tarihe
takaddüm eden karanlık zamanlardan-
beri.. Fakat ufak tefek şekil farkları
ve başka adlarla!

Bütün bunlar spora candan taraf-
tar olmamıza mani değildir. Bu husus-
ta meşhur feylesoflardan çoğunu yanı-
mızda bulacağız. Bilhassa “ Niçe ,,
sporun pek coşgun bir aşığı idi. Ve
emin olunuz ki bu Alman mütefekki-
rinin mülâyim nazariyeleri sporun
revacına pek çok hizmet etmiştir. Za-
ten onun felsefesi “kuvvet,, e istinat
eder. Sporu terviç etmesi tabii idi. Onca
âlemde mukaddes yalnız bir hak vardır:

Kuvvetin hakkı.. “ Niçe ,, muhare-
beyi mukaddes tanır, zira muharebe
kuvvetin hakkını temin eder, ve zâfın
mekkiini gösterir. Onun felsefesine
göre her ırkın, her şahsın ve her fik-
rin hakikî kıymeti bir müsademe ne-
ticesinde belli olur ve galebe inkârı
abes bir faikiyet âlâmetidir. “Paskal,,ın
dilediği gibi adaletle bir kuvvet mahi-
yeti vermek mümkün olamayacağı için
“Niçe,, diyor ki:

“ Kuvvete adalet mahiyeti tanıma-
ğa mecburuz. ,,

Filhakika tabiata dikkatle bakınca
anlıyoruz ki her tarafta kuvvetin par-
lak eserleri temayüz ediyor. O kadar-
ki varlık esasen bir kuvvet meselesi-
dir, denebilecek; ve hayatta hiç bir
mahlûkun kuvvetten başka hedefi
yok: Zira itiraf edelim ki Sıhhat, man-
sap, para, şeref gibi belli başlı takip
ettiğimiz gayelerin her biri kuvvetin
ayrı bir şeklidir.

İşte metin ve çalışkan Alman,
azimkâr İngiliz ve müteşebbis Yanki
bu felsefe ve bu nazariyelerin doğur-
duğu spor sayesinde kuvveti sevdiler
ve kazandıkları kuvvetle yetiştiler.
Köle ahlâkından sıyrılarak hür ahlâka
kavuştular. Hayalleri muzir ve köhne
yalanlardan yıkandı cihanda rakipsiz
hüküm süren yalnız kuvvet olduğunu
anladılar.

Bizi de o kanaatlara yükseltecek
âmîl spor olduğuna inandığım için
onu ihmal eden gence acıyorum..

Halkın dostu Halkın dalkavuğu

Sadri Etem

Halkın dostu kimdir, halkın düşmanı kimdir?

Bunu kolayca kestirmek mümkün değildir. Çok defa biz hepimiz aldandırız. Dostu düşman, düşmanı dost sanırız. Bana öyle geliyor ki içimizde bir cins insan var ki halâ halkın dostunu düşmanını ayırmamıştır. İnsan halkın dostunu düşman sanmak için ya ahlaksız, yahut biraz saf olmalıdır.

Ahlaksız münevver halka hizmet ediyorum diye halkı eğlendirerek halkın hislerini kamçılıyarak onun hissiyatından istifade ederek kazanç, mevki, şeref temin etmek ister.

Buna (Demagok) derler. Demokrasilerin tarihinde demokrasilerin karşı safındakilerden daha kuvvetli demokrasiye düşman hiç birşey yoktur.

Bir demokraside münevverin demagok rolünü alması ayıptır. Çünkü dalkavukluk daima ayıplanan bir şeydir. Nerede, ne zamanda, ne şart içinde olursa olsun! İsterse bir hükümdara, ister bir millete yapılsın, hülâsa dalkavukluk, dalkavukluktur.

Halkı sevmeyiniz demiyorum, halkı seveceğiz, çünkü halkız, halkın bir parçasıyız, onu kendimizi sevdiğimiz gibi seveceğiz.

İnsan kendi kendisine dalkavukluk edemediği için halka da dalkavukluk edemez.

Münevverin halka karşı vazifesi hekimin hastasına, yahut bir mütehasısın kendine müracaat edene karşı olan vazifesinin aynıdır.

Farzediniz ki mütehasısısınız, Sarayburnundan Üsküdüdü köprü yaptırmak isteyen bir adam var size müracaat

ediyor, sizden proje isteyen adamın psikolojisini biliyorsunuz. Sizden ucuzca birşey yapılmasını istiyor. Siz ona olmayacak kadar az bir fiyat söylüyorsunuz. işe başlıyor... Sonra iş yarıda kalıyor. İflâs iflâsı takip ediyor. Bu mütehasıs efendiye ihtisas hudutları içinde namuslu adam demeğe hangimizin dili varır.

Yahut hekimsiniz, sizi hastanın tedavisi için çağırdılar, siz kendiniz hastayı görünce, nabzı elinize alıp muayene edip sonra reçete yazacaksınız. Ellerinizi dizlerinize vurarak ağlayacaksınız, feryatları bastırıyorsunuz. Bu arada hastanız vaktile tedavisine koşmadığınız için ölüyor. Bu adama medenî bir dünyada ne derler?

Münevver de halka karşı bir mütehasısın, bir hekimin meslekî namusu cinsinden bir namusla harekete mecburdur. Halkı eğlendirmek, yahut sadece halkın derdi ile dertleşmek münevverin demagojiden kurtulmasına kâfi değildir. Bunlar demagojinin Gayyasıdır. Halkı kâinatın ebedî oluşu seyrinde bir hamle daha ileriye sevk eden onu tarihî rolünde arzusu hilâfında bile olsa hâkim kılmak isteyen münevver halkın dostudur. Halkın dostu ile halkın dalkavuğunu birbirinden ayıralım!

Gurbet

Gögsümde zehir hava
Ömrümü sardı gurbet!..
Hicran yolu her ova,
Her dağın ardı gurbet!..

Sen iken canda saklım
Bana yar olmaz aklım,
Söyle ateş dudaklım
Ah, niçin vardı gurbet?.

Adapazarı 932-10-20 M. Macit

Türkiyenin Lütheri

M. Kemal

Şu yaprak dökümü mevsiminde büyüklerimiz. ömür ağacından birer birer dökülmiye başladılar. Yaşlarının ilerlemelerine rağmen hepsi de genç ruhlu olan bu üstatlar, kendilerinden daha çok istifade edilebilecek bir halde iken bizi kimsesiz bırakıp gittiler. Bunlardan Doktor Aptullah Cevdet B. üstadımız, fikir âlemimizde derin bir boşluk bıraktı. Aptullah Cevdet, manevî bir engizisyonun devam ettiği bir zamanda yaşadı. Kilisenin koyu taassubu karşısında hak ve hakikat bildikleri şeyleri hayatlarının bahasına da olsa olduğu gibi söyliyken orta zamanlar ilim mücahitleri gibi, Aptullah Cevdette istibdat ve taassuba karşı yarım asırlık bir zamanda aynı celâdetle, aynı irade ve sebatla göğüs gerdi.

Aptullah Cevdet, karakterin ta kendisiydi. Aptulhamit devrinde daha mektep sıralarında iken istibdada ve taassuba karşı onda beliren isyan ruhu, ideali tahakkuk edinceye kadar coştu ve coşturdu, kendine ve etrafındakilerine ışık yolunu aradı.

Aptullah Cevdet, zamanımız mütefekkirleri içinde Ziya Gök Alp ile birlikte -- aralarında fikir noktasından fark olmakla beraber -- en orjinali olanıdır. Onun kanaati, daha gençken kristalize olmuş, hayatının sonuna kadar aynı hızla tekâmül etmiştir.

Rasyonalist bir telekki altında ideolojisinin esaslarını kuran Aptullah Cevdet, muhafızkârlığın, softalığın, metafizikçiliğin ve teokrasinin en büyük düş-

manı idi. Ziya Gök Alp'ın açtığı çığırın önünde Aptullah Cevdet bir keşif kolu vazifesini yapmıştır. Yirminei asrın büyük mütefekkirlerini bize tanıtan, onların hür ve serbest düşüncelerini bize aşıl原因an odur. Aptullah Cevdet türk Rönessansının bir Peygamberidir.

Aptullah Cevdet'i hayatında iken çok tenkit ettiler, hırpalamak istediler. Fakat o hepsine olgun müfekkiresiyle yazdığı veya tercüme ettiği eserlerle mukabele etmiş, her neslin gençliğini kazanmıştır. Bugünkü gençlik, onun ideolojisini tahakkuk ettirmek için hepsi birer Aptullah Cevdet azim ve kudretiyle çalışacaktır.

Aptullah Cevdet, hiç bir şey yapmadı, pek az şey yaptı veya yıktıkları yaptıklarından çoktur, diyenlerin sayısı fazla olabilir. Aptullah Cevdet, yarım asırlık neşriyat hayatında yaptığı bütün hizmetlerinden sarfınazar Türkiyede rasyonalizm cerevanını açmış, bu vadide asırlarca dar çerçeveler içinde sıkışık kalan zihinlere, dimağlara hiç olmazsa biraz ilmî, materyalist olmamakla beraber, biraz daha din kayıtlarından azâde ve sırf hakikati araştırmak için bitaraf düşünenler zümresini doğurmuştur.

Bence, inkilâp Türkiyesinde Aptullah Cevdet'in en büyük hizmeti budur: fikirlere hür düşünmeyi aşılması, inkilâpçılığın, fazilet, ve gençliğe yoksulluklara rağmen azim ve iradeli olması...

Büyük ölümler

Dâniş Remzi

İlim, fikir ve san'at adamlarını, Kalem sahibi büyük mefkûrecileri; tabiatın hırçın eli âmansız bir şekilde aramızdan silmeğe başladı. Sırası ile yekdiğeri ardında ölen o büyük insanların hepsi de hep bu mühim ve hayatî sahada doldurulamıyacak birer boşluk bırakıyorlar.

Ahmet Rasim, Tukadîzade Şekip, Doktor Abdullah Cevdet, Samih Rifat, Musa Süreyya ve Sait Cemil gibi sanat ve ilim âleminin en kafalı ve güzide yardımcıları birer birer aramızdan çekiliverdiler.

Ahmet Rasim kendi mizahî ve müstehzi san'atının, o ince ve velût kaleminin her tarafta kapladığı sayfaları bom boş bıraktı. Tokadîzade Şekip, zarif ve içli yazıları için hiçbir muktedir halef bırakmadan gitti. Ve nihayet Abdullah Cevdet, Samih Rifat Musa Süreyya, Sait Cemil her biri bir hususî benliği ve mefkûreyi yaşatan varlıklarıyla biri fikir ve idealcilikle ikincisi lisan ve dil inkılâbında olduğu gibi Musa Süreyya ile beraber sanatın en ince bir lisanı olan musikide ve dördüncüsü de ilim âleminde büyük boşluklar bırakarak çok vakitsiz ve çok erken olarak bizi terkettiler. Ne kadar yazık ki bu büyük ölümlere lüzumu kadar merasim ve ihtifal de yapılamadı, bahusus bunların içinde en bîkes ve öksüz vaziyete düşürülen Ahmet Rasim oldu, bir de Abdullah Cevdet.

Eminim ki bunların birincisi lâkaydiden, diğeri de münasebetsiz dediko-

dulardan bize karşı muğber gittiler.

Abdullah Cevdet hakkında yapılan bir sürü kıylükal ne idi?.. Bütün bunlara lüzum görülmesi halâ eski taassubun aramızda kökleşmiş, Kalmış bir damarı olduğunu gösteriyor. Temenni edelim ki en küçük bir iykaz, en basit bir sebeple canlanan bu fena akide memleketin kendi elile boğulsun.

Cumhuriyetimizin en mefkûreci, en ziyade yardımcı bir uzvu olan Abdullah Cevdet için el'an fena fikirler taşıyan cahil ve bettiynet insanların bilmesi lâzımdır ki: kendi boylarını aşacak kadar eser sahibi olan bir şahsiyet; dindar, fakat karacehli ile daima muannit olan bir Türkten her halde daha türkçü, daha çok inkılâba yakın ve daha ziyade cumhuriyet ve memleket yapıcısıdır.

Memleketi dinsizliği soktuğu iddia edilen Abdullah Cevdetin sadece kabahati (!) bu ise.. En büyük Türk olarak tanınması icabeder. Çünkü: seneledenberi "din, din,, diye memleketi atalete, bedahete, irticaa sürükleyen bir takım kara cahillerin ellerinden kurtulmamız için en doğru ve kestirme çareyi bulan o muhterem zat olmuş demektir. Bu ise bir kabahat değil en büyük bir sevap olur. Hattâ bu büyük sevaba Allah bile memnun olmuştur.

Pek barizdir ki böyle bir mefkûrenin asıl maksat ve gayesinde memleket için kemal ve tarakkî ile gelecek mes'ut istikballere karşı bir hazırlık vardı ve bu pek hayırlı netice

için böyle bir muammalı başlangıçta -- cahillere ve görgüsüzlere göre çok hayırsız telâkkî edilmekle beraber-- pek büyük bir zekâ ve mefkûreden doğmuştu. Elbette böyle esrarlı ve anlaşılmaz büyüklüklerde ancak Abdullah Cevdet gibi derin ve yüksek kafalı bir mefkûrecinin eseri olabilirdi. O;

dinsizliği propaganda ettiyse; bizi dinsizliğe, dîni terketmeğe değil.. Bilâkis dindeiki ataletten ve manasız tevekkülden kurtarmağa savaştı.

Başlı başına temiz ve fa'al bir dîn gösteren böyle bir adama, mütaassıp ve dar beyinlerinin okuyup ta anlıyamıyacıkları bir çok terceme ve telif eserleri yaratan öyle şuurlu ve şair bir kafaya dinsiz demek kadar dinsizlik ederek dil uzatanların bu hareketlerine *Adi ve aczi ifade eder bir hal* demekten başka ne mana verebilir?.

Hele bütüü bu kilükâl için onun ölümünü beklemek kadar küçüklük gösterildikten sonra..

Herşeyden ziyade ruhiyat ve fikriyat doktoru olarak yaşayan ve bu yaşayışın bize en istifade bahş semerelerini bir çok ciltler halinde elimize veren Abdullah Cevdet; kendi varlığı ile tamamen kaplamak ve kapatmak iktidarını gösterdiği geniş bir sahayı bu gün bomboş bıraktı. Aleyhinde olanlar burayı doldurmak büyüklüğü ve iktidarını gösterebilirlerse; yaptıkları dedikoduların günahını o büyük ve müteessir ruhunda afedeceğine kaniim.

Abdullah Djevdet

İçtihada hürmet etmenin lüzumuna kani olduğum için, ismini kendi istediği gibi yazacağım. *Dr. A. Djevdet* bugün bütün mütevazi tantanasile gömülmüş bulunuyor. Kafamda en müphem hatıralarını hürmetle andığım bu mütefekkeri şahsen tanımadım. İçtihat evinde velvelesiz, nümayişsiz senelerden beri fikrini tesbit ve tezini müdafaa ettiğini biliyordum.

Bizde kültür sahibi, düşünen ve muayyen bir hedefe varmağa çalışan fikir adamlarına olduğu gibi ona da hayatında dedikodudan bir çelenk ördüler :

Bu tasaddî; körkörüne itikada ve irtica'a karşı açtığı cihattan dinsizliği kazandı! Namazının kılınmamasını bile isteyenler çıktı. Ne kör bir görüş!! Eserleri neslimize bıraktığı en kıymetli bir mirasdır. Fakat Nazif gibi onun da hatırasının yalnız gazete ve mecmua sütunlarına inhisar edeceğinden korkuyorum. Şüphesizki derin bir vukufu vardı. Hayyamı ifade edebilecek kudreti kendisinde görmesi vukufunun derecesini tayine kifayet etmese bile her,halde bir fikir verebilir. Ve yine şüphesiz ki (Lobon)u en iyi anlayanlarımızdandı. Nihayet hayatına gaye olan hürriyyetine de kavuştu :

Abdoullah Djevdet düşünüyor ve düşünmesini biliyordu. Şimdi ise artık hiç düşünmeyecek!..

Zahir Sıkt
İskeçelioğlu

Abdullah Cevdetin büyüklüğü

Bir insan düşmanı kadar büyüktür. Abdullah Cevdetin müşahhas düşmanı Sultan Hamitti. Babamın ruhuna ittihaf ettiği bir kıt'ada diyorki:

Doldurur uykusunu korkulu rüyalarla
Fikri adil ateş eder zalime tac serrini,
Ruhumuz tair bâlâ ru hürriyettir,
Kıramaz müstebidin darbası balu perini.

Fakat onun mücerret düşmanları, Sultan Hamidin şahsından daha korkunç ve sayıca daha çoktular: Monarşi taassup, hurafeler, kurunu vusta skolâstığı, meşrutiyetten sonra komitacılık zihniyeti, umumî cehalet, Anadolu'nun sıtması, veremi, frengisi... Abdullah Cevdet hepsile döğüştü. Bunun için dâhilerden mürekkep bir ordu teşkil etmişti: İngilterenin, Almanyanın Fransanın, İrânın en büyük zekâlarını Türkiyede istibdadın, cehlin, taassubun ve hastalığın aleyhine seferber etti. Fakat kendisi, kendi memleketinde bu büyük zekâlara rehber vaziyetinde idi. Ordusu olan İçtihat kütüphanesini tesis ve idare etti. Neferleri şaheserler olan bir ordu karşısında mücerret düşmanlarından hiç biri ayakta duramazdı; hatta çoğu hayatta kalamadı. İşte Abdullah Cevdeti büyüten düşmanlarının kuvveti olmuştur ve yaşatanda onların ölümüdür.

Peyami Safa

“Mazi bir hayal oldu!..”

Gezer bir fısıldanış kuytunun çamlarında
Yamaçta esen rüzgâr, öksüz maceramızdır!
Kan yürütür dalgalar gurbet akşamlarında.
Her bahar açan güller dinmeyen yaramızdır!..

Ruhum nasıl bağlıdır o saçlara bilmezsin,
Serp rüzgâra bir demet alev halinde gezsün!
Gurbet, seni bir yanda beni bir yanda ezsin:
Asıl, hicran çekecek, yıllardan sonramızdır!.

932-11-20

M. Macit

Abdullah Djevdet merhumun kızı

Gül — iki sene evvelki resmi

Sabah ve Akşam

Bazan gönül sabahın
Her esenden alır kâm.
Bazan gönül akşamın
Huzurdan alır ilham.

Sabahla doğar auzu
Ümitler akşam solar
Gene kırılan gönül,
Eski hicranla dolar..

Gül Abdullah Djevdet

Maksim Gorki

Vahdet Gültekin

GEÇEN ay büyük Rusya; büyük Rus muharriri Maksim Gorkinin edebiyat hayatındaki kırkıncı yıldönümünü tes'it etti. Birçok şehirlere, müesseselere onun ismini verdiler. Çünkü Maksim Gorkinin bugünkü Rusyada kendisine verilen kıymeti hiçbir muharrir kendi memleketinde bulmamıştır.

Maksim Gorkinin asıl ismi "Ateksis Maksimotiç Teşkof,,tur. 14 Mart 1869 da "Nejni Nevgorot,, ta doğmuştur. Orta tahsilli bir aileye mensup olan anası babası onu 8 yaşında kunduracı çıraklığına verdiler: fakat küçük Gorki bir gün kaza'en sıcak suyla ellerini yaktığı için ustası dükkânından koğdu. Elleri iyi olduktan sonra bu sefer bir ressamın yanına girdi. Fakat orası hoşuna gitmemişti, bir sene sonra atelyeyi bırakarak bir vapurda aşçı çırağı oldu. Ustası eski bir zabıt, ve okumuş bir adamdı, küçük çırağına bir çok kitap göstererek Gorkiye ilk okuma zevkini o verdi. Ondan sonra Gorki artık eline ne geçerse okuyor, her kitaptan zevk alıyordu.

Bir kaç sene sonra babası onu yine ressamın yanına koydu, daha sonra Gorki demir yollarında bekçi oldu, fırıncılık etti.

1888 de bir kaç münevverle tanışarak onların arasına girdi: fakat bu hayat onun canını sıkacağı için 1890 da seyyahata çıktı. Yürüye yürüye Nejni Nevgorottan Okranyaya, oradan Besarabya ve Krıma geldi. 1892 de Tiflis de bulunuyordu.

Bir hikâye olan ilk yazısını orada çıkan Kafkasya gazetesinde neşretti. Bu hikâye büyük bir alâka uyandırdı. Nejniye döndüğü zaman bir gazeteye muntazaman hikâye yazmağa başladı. Ondan sonra eserleri birbirini takip etti, bütün Rusyada büyük bir şöhret kazandı.

Onun böyle bütün bir gençlik tarafından sevilmesi Çarlık hükümetini korkuttu. Nihayet 1901 de Gorkiye tevkif ederek küçük bir kasabaya sürdüler. Bir sene sonra menfadan kurtulmuştu, o zaman, Leninin fırkasına dahil oldu. 1905 ihtilâlinde bolşevik fırkasının gazetesini çıkarıyordu.

1906 da Leninin fırkası Gorkiye. fırkaları için propağanda yapmaya, Amerikaya yolladı. Gorki bu seyyahatında en güzel eserlerinden biri olan "Ana,, yi yazdı. Her tarafta bu hikâyeye milyonlarca basıldı, fakat çar hükümeti bu yazıyı Rusyaya sokmadı.

Gorki Amerika seyahatinden sonra İtalyaya gitti. Orada birçok eser yazdı ve neşretti.

Maksim Gorki son seneler zarfında "Armonoflar ,, ve "Klim Gamgin ,, i yazdı. Son eseri olan "Klim Gamgin,, bugünkü Rusyanın fikir ve içtimâî hayatını göstermektedir.

Gorki Rusyanın her iki devrini de iyice yaşamış bir adamdır. Hem Çarlık devrinde, hem de ihtilâlden sonra yazmıştır. Her iki nesil üzerindeki tesiri çok büyük ve âşikârdır. Rus inkılâbını hazırlamakta da büyük bir rolü vardır. Bir kaç müstesna, hiç bir rus mu-

Bir bahar sabahı

Taze fısıltılar, gölgeler dolu
Bu sabah en uzak, en gizli yerde.
Evlerin camları neden bugulu,
Bu yorgun damlalar niçin kemerde?

Bahçemde şafakla esti rüzgârlar
Güllere bürünmüş sestî rüzgârlar
Bir zaman sesini kesti rüzgârlar
Yolların bittiği son çeşmelerde.

Yolun geçmiyecek belki buradan
Uzleti gösterme bana oradan
Bir meltem geçmeden daha aradan
Söyle o vaatlar, buseler nerde?

1931, Ankara
Nazım Hakkı

Abdullah Cevdet

Şair Abdullah Cevdeti, mütefekkir
Abdullah Cevdeti severim. Ona, bu
sevgimi artıran bir başka sebep te var-
dır: Benim ilk yazım onun mecmua-
sında, İctihatta çıkmıştı. Abdullah Cev-
detin ölümile adeta, biraz da ben ölmüş
gibiyim. Onun, ilim hayatındaki mev-
kiini erbabı tayin etsin. Şiir âleminde,
Abdullah Cevdeti, perişan şekline rağ-
men tanıtan, sevdiren içindeki ateştir.
Onun soğuyan vücudundan bize yadı-
gâr kalan bu ateş parçalarıyla daha
uzun zaman ısınabiliriz.

Yusuî Ziya

Üstat Abdullah Cevdetin mezarı başında..

Ey büyük dostum, sevgili üstadım!
Ölümünle kanıyor bu gün yadım..
(Aslan kalbin) denizler gibi coştı,
Bir çok yıllar istibdatla boğuştu
Sürgünlere menfalara katlandın..
Savaşlara atıldın kanatlandın!
İstibdadı yıkanlardan biriydın,
Esir olmak zilletinden beriydin..
Kaplamıştın hür sesinle dünyayı,
Gözle gördün beklediğin rüyayı!
Avrupadan şen, şen döndün yurduna,
Kılıç attın (Taasubun kurduna)!
(İçtihad)ın elinde bir kalkandı,
Adın, sanın her tarafta çalkandı!
Söndü yazık senin de bu savaşın,
(Karlı dağ) deyip andığın başın:
Toprakları süsleyen bir tac oldu!
Sönüşünle gözlere hep yaş doldu!
Türk biligi ve Türk şirini parlatan,
Türk harsını yükselten ey kahraman!
Yaslansan da gövdenle topraklara,
Tarihte, altın renkli yapraklara:
Şirinin parlıları vuracak;
Yüce namın güneş gibi duracak:
Türk neslinin nur dalgalı yadında;
Uçtu ruhun şirinin kanadında;
Mavi göğün derinliğine daldı
(Felek) bizden bugün hincını aldı!

Filorinalı Nazım

harriri halk tarafından bu kadar bü-
yük bir rağbet görmemiştir. Rusyada
Gorkiyi okumayan ve onun eserlerini
takip etmeyen kimese yoktur denebilirki
Gorki'nin kendisine halkı böyle bağ-
lıyan şey kendisinin de halkın içinden
yetmiş ve onun herkesten fazla tanın-
mış olmasıdır.

Gorki'nin inkılâpta olduğu gibi ede-
biyatta da tesiri büyüktür. Bugünkü rus
muharrirlerinin hemen hepsi onun tar-
zını almıştır.

Garkinin yazısında göze çarpan en
kuvvetli meziyyetler kelimelerin ahen-
gi, teşbihlerin kuvveti, kahramanlarının
müstesnâ karakteridir.

Gorki aynı zamanda mesleğinde
çok çalışmış bir adamdır. Alman mu-
harriri Stephan Zweig Nobel mükâfa-
tının ona verilmemesine hayret ediyor
ve bunun sebebini de şöyle buluyor:

“Avrupada Gorki'nin kıymetini tak-
dir eden pek azdır, çünkü çoğunun
siyasî görüşleriyle Garkinin edebî kıy-
metini anlamalarına mani oluyor..”

Samih Rifattan intıbalar

Hıfzırrahman Râşit

Yirmi sene evvel Trabzonda vali idi. Kendisini küçük bir lise talebesi iken görmüştüm. Bir gün yaverile birlikte riyaziye imtehanımıza gelmişti. İçeri beni çağırıldılar. Muallimler ve mümeyyizler imtehan masasının arkasında ayakta duran valiye teccüssüle ve daha çok hürmetle bakıyorlardı. Ben, masa üzerine dökülmüş piyanko fişeklerinden hendese سوالımı çekerek tahta başına geçtim ve davayı anlatmaya başladım. Vali bey, davanın inkişafını dikkatle takip ediyor ve neticeye doğru takıntısız yüründüğünü gören muallimlerim de vaziyetten memnun görünüyordular. Ben işimi bitirip çıkacağım sırada:

Vali bey — “ Müsaade dersiniz bu efendiye başka şeyler de sorahım „ dediler. Muallimlerim, ihtimal mahcubiyet kaygusuyla veya riyaziye imtehanında başka سوال nasıl olur diye biran için durakladılar ve mütevekkil bir tavırla emredersiniz efendim diye Samih Rifat beye döndüler. Vali Samih Rifat bey, سوالine, önümüzde ilk imtehan olan ve bir ara yanıma sokularak “ o günde seni böyle görmek isterim „ diyen coğrafya hocamızın dersinden başladı ve buradan tarihe, iptidai cemiyet bilgilerine, medeni bilgilere doğru yürüyerek, beni her biri üzerinde düşündürmek istedi.

Şimdi anlıyorum ki kurultayın yüksek bilgili muallimi, bu günkü yeni tedris cereyanlarının ulaşmak istediği sağlam bilginin nasıl öğrenileceğini ve öğretilceğini ta o zaman anlamış ve

imtehan heyetine de çok ince bir misal ile anlatmıştı.

*
*
*

Bu hatıradan bir kaç ay sonra Soğuk suya [*] giden yolun sağında çift çamlıkların az aşağısında ta yoros burundan Batum ilerisine doğru ufukları gören bir sırt üzerinde Trabzon muallim mektebi binasının temelleri atılacaktı. Bunun için büyük bir merasim hazırlanmıştı. Vali Samih Rifat bey, geniş mektepli, asker ve halk yığınının ortasına geldi. “ Mektebin ve muallimin „ vazifesi hakkında ruhlari sihirleyen ve bir şiir gibi akıp geçen sözler söyledi. Esefle itiraf ederimki küçük bir lise talebesi sıfatıyla o güzel sözleri zaptedecek vaziyette değildim. Fakat bu sözler arasında bir levha hatıramdan hiç silinmiyecek kadar ben de yer etmiştir. O derecede ki dil kurultayından evvel ne zaman Samih Rifat ismi anılsa, zihnimde hep o levha canlanırdı: O gün bir ara içini çekmiş ve yurt sevgisiyle sesini yükselttiği ande benzi büsbütün sararmıştı. Sarsılarak öksürdü ve sonra:

“Efendiler! Kan tükürüyorum. dedi. Fakat memlekete ışık verecek böyle irfan yurtlarının yolunu açarken, her türlü ıztırabı unutup kendimi her zemankinden daha kuvvetli buluyorum„ dedi. Ben o zaman bu cümleyi işidince korkmuş ve belki beni imtehan etmekten gelen bir merbuti-

[*] Trabzonun 20 dakika yukarısında güzel bir mesiredir

yetle küçük ruhumda bir sızı da duymuştum.

Ta o vakit yüreğimi sızlatıcı bu levhaya, bu gün bir muallim ve mürebbi-gözile bakınca anlıyorumki Samih Rifat, daha o zaman ictimâî insan tipinin, mürebbi ruhunun en yüksek halini ve sevgisini şahsında yaşamış olarak göstermiş ve bu sevgi içinde ve onun uğrunda kendini hatta gaybetmişti.

Aradan bütün bir gençlik ömrü geçti. Bir çok mecmualarda onun ilmî mekalelerini ve münakaşalarını görüyor ve “ Ben bu imzayı tanıyorum „ diye hepsinden evvel onu okuyorum. Nihayet yaşdaşlarım gibi hayata karıştım. İstiklâl harbinin çocuğu ve Anadolunun bir köşesinde muallim oldum. Bu arada onun izlerini gaybetmiştim. Bir zaman sonra öğrendimki o, büyük fedakârlık günlerinde hepimizin içine çöken acıyı terennüm ede, ede Anadoluda dolaşıyor, ve Ankaraya döndüğü vakit

«Bir gurbet hastası imiş, âciz, kimsesiz düşgün, için, için ağlarmış yattığı handa her gün (*)»

o bu han köşesinde, odasının suyunu kendi tenekesile taşır ve bir münzevi gibi yaşarken hep kurtuluş güneşinin doğacağı ufukların ağarmasını bekler dururmuş. O, bu hasretle biraz daha erir ve çökerken nihayet bir gün bir ruyadan uyanır gibi ufkun kı-zıllığında Türk süngülerinin parıltısını görüyor ve bunların arkasından “ Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir! İleri “ diye bir ses işidiyor. Bu ses dağlarda çınladıktan ve onun sahibi güzel izmire ayak bastıktan sonra, Samih Rifat, bu hasret yolculuğunu, baş kumandanın lisanından:

Yaslı gittim, şen geldim
Bana bir yudum su ver,
Çok uzak yoldan geldim

Diye hikâyeye başlıyor. Onun bu hikâyesini, mekteplerde çocuklarımızla terennüm eder ve dinlerken, ben hep o irfanı için susamış, o yolda benzi sararmış ve gene onun uğruna kan tüküren insanı, Samih Rifati düşünürdüm.

* * *

Onu, yirmi sene sonra, bundan üç ay evvel dil kurultayında bir daha ve nekadar yazık ki son defa görmüştüm. Dolmabahçe sarayının büyük merasim salonunda Gazinin, millet vekillerinin, kumandanlarının ve Darülfünun profesörlerinin ve münevverlerin karşısında kurultayın açılış nutkunu okurken, arka sıralardan birine ilişerek ona, uzun uzun bakıyordum. O, artık her şeyin üstünde ve yükseklerinde dolaşan bir ruh, bir hayal gibi olmuştu. Ona baktıkça hayatıyeti büsbütün tükenmiş ve sanki bir iskelet haline gelmiş vücudünün üzerindeki büyük başının ve saçlarının etrafında nurdan bir hale götür gibi oluyor, konuştukça, yeni bir din getirmişlerin candan duyan ve duyuran sesini işidiyordum. Bu salonlarda altında bir zaman hakir görülen Türkün lisanile onun için, öz Türkçe ve “sözün Türkçesi,, için hiç yorulmadan ve usanmadan saatlarca söylüyor ve artık düşüp kalacağı zannedilen bir ande 150 sahifalık tetkikini bitirirken yerinden hızla kalkıyor ve elini yükseltilere kaldırarak ve gür sesini bir kat daha artırarak “Efendiler! bu yolda zafer muhakkaktır!,, diye haykırıyordu.

Bu gün acı, acı öğreniyoruz ki bu

büyük tabiat, bu büyük kuvvet, saatlerce süren içtimalara, salonun kapısına sedye ile gelebiliyormuş ve onun vücudu, bir ölüden daha sağlam degilmiş. Fakat gene orada gördük ki son zerresine kadar ruh kesilen Samih Rifat, bir defa kürsiye çıkınca, Gazinin ve kendisini dinliyenlerin karşısında olduğunu görünce bir çocuk gibi seviniyor, coşuyor büyük bir mefkûrecinin ateşile yeni ufukları göstererek ilerliyor ve bu yolda yorulmuşları ve geri kalmışları da kollarından tutup kaldırıyordu.

*
**

yirmi senedir hasretini çektiğim bu mefkûre rehberini, kurultayın sonraki içtimalarından birinde yakından görmek için kürsünün tam karşı hizasına oturmuştum. Yirmi senelik uğraşmadan ve yıpranmadan sonra baktım ki, onun yüzünde iki şey hiç değişmemiştir: Biri gözlerinin, öbürü sesinin kuvveti. Biri olgun dimağının diğeri hassas kalbinin ışıgıdı ve sıcaklığını kurultaya yayıyordu. Hatta diyeceğimki onun vücudu çok erimiş fakat gözlerinin ve sesinin kuvveti o kadar çok billûrlaşmıştı. Yalnız benzi büsbütün solmuş, alına ve yüzüne bir takım buruşukluklar düşmüştü. Fakat bunlarda, o büyük ve geniş gözlerinin, gür ve ilâhi sesinin ahengi, arasında yüzüne gönülleri daha çok kapan ve sihirliyen bir renk vermişti. O, "üç ay, bir sene, on sene değil belki tam yirmi sene boyunca,, her türlü ızdırap içinde dayanılmaz kıvrınmalara ve inlemelere katlanarak bu hakikat yolundan dönmemiş ve ölünceye kadar esasını elin-

Koşma

Yüreğim kan ağlar yüzüm gülümser
Derdimi açarken kızıl güllere
Hız alsam çöllerde esen yellerden,
Karışsam çağlaşan coşgun sellere.

Adını haykırdım öğrendi dağlar,
Seni hep tanırlar ovalar, bağlar;
Yüz sürsen seslenir yalçın kayalar,
Yolumu gösterir sorsan yollara.

Yokluğun göğsümü yakan bir kordur
Kavuşmak dilemem ayrılık zordur,
Yüzüne bakamam gönül dolğundur,
Korkarım bakış m gelir dillere.

Bu sonu gelecek bir dert değildir.
Yıllarla tükenmez hasret d.ğlidir.
Geriye dönemem gurbet değildir;
Yarımı yitirdi düştüm çöllere.

Fevziye Abtullah

den bırakmamıştı. Onun için o, büyük insanın hayatı ve ölümü; ilim yolunda yürüyecekler, Darülfünun profesörleri için yüksekliğin timsalidir. Ve daima hürmetle anlacak kadar asilânedir.

Çünkü bu yüksek ilim adamı, bu asil insan bütün bu kıymetlerden kendisine hiç bir hisse ayırmamış ve ona doğru gelen uzun alkışları sadece işitmiş ve fakat kabul etmemişti. Bu şerefin bir başkasına bütün bunları yaptıran, onun ruhundaki ideali de büyüten, onu bir gün bu kürsüde görmek istiyen Inkılâbın yüce yaratıcısı,, na ait olacağını,, söylemekle kalmış, son sözlerini de: "alkış ona, gene ona! ,, gene diye bitirmiş ve artık gözden kaybolmuştu.

Büyük mütefekkir

Fazıl Mahmut

Sizi aydınlatmağa çalışdım gece gündüz:
Aydan Güneşe gitdim, Güneşden aya geldim.
Peygamberler vait eder cennet öbür dünyada;
Ben size bu dünyayı cennet yapmağa geldim.

Abdullah Djevdet

Asırlardanberi yetiştirdiği müstesna zekâlarla Türk harsına, irfanına hizmet etmiş olan talisiz Arapkir nihayet şu son günlerde çok kıymetli bir evlâdını daha kaybetti.

Eminim ki bu an o mutevazi anne kaybettiği büyük evlâdının acısıyla ağlıyor. Türkiye'nin İsviçresi denecek kadar güzel olan bu memleketin karlı tepeleri, için için inleyen pınarları bu gün matem bulutlarına sarılmıştır. Sularını göz yaşları gibi Djevdetin hasretile çağlasa dağları sızılarıyla velveleler kopararak başını taştan taşa vursa yeridir. Senelerdenberi hürriyet hürriyet diye çırpınan büyük evlâdı özlediği ebedî hürriyetine kavuştu. Ey kari bu büyük insan işte bu betbahtsız şehrin Ulupınar mahallesinde 1284 tarihinde dünyaya gelmiş çocukluk hayatının bir kısmını orada bir kısmını da o esnada Harputta bulunan pederi Ömer Vasfi efendinin yanında geçirmiştir. Bilâhara ruhundaki taşkınlık onu tahsil için İstanbula atmış. İstanbul da bir çok maddi ve manevî mahrumiyetler içersinde sarsılmak bilmiyen bir azimle çalıştı [2] tıbbiyede sıra arkadaşlarının notlarını yazdı. Aldığı paralarla istediği kalem kağıdı tedarık etti. adeta beşer iradesinin yenemediği kuvvetlerle mücadele etmekten zevkaldı. Tıbbiyeden 1310 da yüzbaşı rütbeseyle çıktı. Kazandığı rutbenin nihayet şahsa faide temin edeceği düşündü. Halbuki o bununla iktifa edemez. Yalnız kendi nefsi için değil bütün insâmiyet için çalışıyordu. Binaenalezh bu büyük gayenin yolcusunun ruhu başdan başa bir volkan kesildi. Zamanında milletin oğradığı haksızlıklara istibdada şahit oldukça insanlıktan nefret ediyor. Köpürür ummanlar gibi taşıyordu. zulme, istibda da, cehle amansız düşmandı. Vatanının her gün bir noktası daha harabeye döndüğünü

(2) Bazı muharrirler merhumun Harputlu olduğunu kadediyorlar. Bu yanlıştır aslen Arapkirlidir.

görünce ilim ve hürriyet alemdarı olarak, ilk isyan bayrağını açtı. Senelerce müstebit sultanlarla uğraştı. Nihayet savaşında muzaffer oldu. O zaman bu zafer kahramanını çok sevdiği vatanından yüzlerce mil uzaklarda. Kum, ateş deryalarına sürdüler, mahkemeden mahkemeye sürüklediler. Ynpılan işkenceler, hakaretler büyük adamın hürriyet aşkını söndürmedi. Bilâkis alevlendirdi. Ve nihayet o hale geldi ki kabına sığamadı. Trablustan kaçarak Fransaya geçti. 1904 tarihinde «Cenevre» de içtihat mecmuasının temelini kurdu bir taraftan mücadelelerine devam etti diğer taraftan mecmuasında neşrettiği yazılarıyla memleketin ilmine irfanına tükenmez hazineler yarattı.

Avrupanın yüksek filosoflarının, ediplerinin

904 de Cenevrede: İshak Sükûti, Tunalı Hilmi ile birlikte

mütefekkirlerinin eserlerini tercüme etti. bilhassa *M. Cuyau*, *Dr Gustave le Bon*, *Dosy Shakespeare...* bunların eserlerinden yaptığı tercümeleri kâfi görmedi. Şarkın en büyük ha-

kimleri. şairleri, olan Mevlâna, Gazali, Ömer Hayyâmlarında tercümeler yaptı.

Meşrutiyette Mısırdan vatanına dönen Abdullah Djevdet memleketinin büyük makamlarına kadar ağlarını uzatan batıl fikirler, taassup örüm-

Tabbiyeden çıktıktan sonra 1310 de

ceğini tek başına imhaya çalıştı. Her büyük insan gibi bu mücadelesinde uğramadığı hakaret kalmadı. Hemen hemen her gün kuş beyinli softaların taarruzune uğradı. Ona milliyetsiz, dinsiz dediler. Abdullah Djevdet bunlara mülâyemetle mükabele etti. Anlıyan ve anlamayanların kendisine hücumları karşısında gene o bir tek ferdin kalbini kırmadı. Bu büyük fazilet timsali şu kıtasile bunu ne güzel anlatıyor:

« Bin kalb olurum da bir ok ile mecruh
Bir kalbe nişan alan bir ok olmam.
İçmem susuzların elinden bir yudum su
Açlar arasında ben tok almam. »

« Açlar arasında ben tok olmam » diyen büyük şair hiç bir taraftan yardım görmeden taştan ekmeğini kazandı. Lokmasından arttırdığı paralarla İçtihadını çıkararak muarızlarına

şu kıtasile de; ne kadar hazin bir lisanla muhitinin sağır ve körlüğünü anlatıyor:

« Isıtmağa geldik buz deryasını
Biz özge illerin muhaciriyiz
Sağırılar ülkesinde hatib âvazı
Görler şehrinde mum taciriyiz

İşte bu İlim, fazilet meş'alecisi nihayet «İçtihad»ın son tashihlerini matbaaya 29 2inci taşrin 932 Salı günü saat altı buçukta verirken son nefesini de verdi. Bütün hayatı baştan başa şeref, muvaffakiyet dolu olan büyük adamın çalışmalarına ecel nihayet vermiş oldu: Onu genç perestişkârları, memleketin, münevverleri göz yaşları arasında ebediyete gömdüler. Abdullah Djevdet'in tükenmez hayatı bu gömülüştten sonra başlar. O bu gün eskisi gibi fani bir vücut değildir ebedî bir varlıktır önünde her gelen baş takdisle eğilecektir. Ebediyetin saçları bile onun bundan sonra başlıyan uzun ömrü kaşısında ağaracaktır.

Refikasile beraber

Ailede biricik çocuk

M. Fevzi

Çocuklar niçin yaramazdırlar?

Bu suale ferdî ruhiyatçılar uzun ruhî tedkiklardan sonra cevaplarını vermişlerdir.

Bu tedkiklere göre çocuklar karakterlerini muhitlerinin tesiri altında kazanırlar. Devamlı ihtimamlara mazhar olan çacuklarla her hangi bir sebeple sevilmiyen ve her zaman fena muamele gören çocuklar elbette başka, başka seciyslere maliktir.

Biz aşğıdaki misalle (Ailede biricik çocuğ)un nasıl bir tip olarak yetişebileceğini göstereceğiz.

Bu çocuklar ekseriya ailenin biricigi olduğundan çok kıymetlidirler. Her zorluktan siyanet edilirler. Ebeveyni tarafından beslenir, gidirilir, ve her yerde refakat edilir, daima yardım görürler. Bu yüzden zorbalıklarla mücadelede alıılmazlar. İlk zamanlar çok nikbindirler. İlayat hakkındaki bu nikbin telakki zorluklarla karşılaşınca bedbinliğe tahavül eder. Beceriksizliklerini farkedirler. Ve asabî bir buhrana tutulurlar, yaramaz, huysuz olurlar. Biricik çocukların en karakterietik vasfı onların akrandan mahrum olmaları dolayısıyla daima kendilerinden büyüklerle münasebetten hoşlanmalarıdır. Onlar büyüklerin harekâtını taklit ederler. Onlara benzemek için onların kullandıkları kelimelerle konuşmaya çalışırlar. Kendi akranlarını sadece idare etmek şartile arkadaşlığa

kabul ederler. Bu çocuklar ya çok çekingen, utangaç, korkak olurlar, temaruz ederler, yahut ta cüretkâr, karıştıracı, inatçı, arsız, kavgacıdırlar.

Aşğıdaki misal (Beynelmilel Ruhiyat Mecmuasından alınmıştır. Ferdî ruhiyat müntesipleri tarafından Viyana da açılan (Terbiye müşavere yurtları)na müracaat eden bir anne, çocuğunu da bu yurda beraberinde getirmiş ve çocuğundan şikâyet ederek onun terbiyesi için ittihaz edilecek tedbirlerde bu yurdun yardımını rica etmiştir bu yurtlar ferdî ruhiyat müntesibi doktorlarla muallimler tarafından idare edilir ve çocuklarını terbiyede zorluk çeken ve yardım arayan ebeveyne yol gösterir.

Kitty [*]

Kitty beş buçuk yaşandadır. Valdesi onu arsız, terbiyesiz, her şeye karşı, çok söyler bir kız olarak tavsif ediyor. Büyüklerin lakırtısına karşı. Bazan onların lakırtısını kesip kendini devam etmek ister. Çok defa yabancıların kulağına gitmesi doğru olmıyan şeyleri ifşa ederek nahoş vaziyetler ihdas eder. Her hangi bir şey hakkında kendisine izahat verilmezse o şeyi öğreninceye kadar ağlar, bağıtır. Kittiy çok bilmiş, büyümüşte küçülmüş bir insandır. İçinde bulunduğu her topluluğunn mihverini teşkil etmek için her fısattan istifadeye çalı-

[*] Internationale Zeitschirt für Individualpsychologie, 7 Jahrgang Nr. 3

şır. Buna muvaffak olabilmek için büyüklerin hal ve harekâtını ve konuşma tarzlarını taklide çalışır. Büyüklere ait işleride kritik eder. Bir mesele hakkında, ısrar ettiği halde izahat veme-yen annesine: “ — Ben anlıyorum, sen bunu bana neden söylemek istemiyorsun! „ demişti. Bir başka defa da buna benzer bir sebeple eline vuran annesine; “ Aferin! Annelik böylemi olur? Eğer sen benim çocuğum olsaydın ben senin eline vurmazdım! „ diye bir ders vermiştir.

Terbiye müşavere yurdunda Kitty güzel bir tesir yaptı. O sevimli, hayalperver, ve konuşkandır. Her suale gayet etirafli cevaplar veriyor ve böyle kendisile meşğul olduğundan memnun görünüyordu.

Valdesini Kitty nin işe pek hevesli olduğunu yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak istediğini fakat üstünü kirlettiği için bunları yapmaktan menedildiğini söyledi. Onu mümkün olduğu kadar bu işlerden uzak tutmaya çalıştığını ilâve etti. Eğer Kitty bir mesele hakkında fazla teccüss gösterirse şu cevabı alır: “ Sen daha küçük bir çocuksun, henüz bunları bilemezsin. Eğer sende büyürsen annen ve annen gibi her mesele etrafında konuşabilirsin! „ Fakat bu cevap Kitty nin hoşuna gitmez ve arsızca karşılık verir. Kitty, kinder garten de çok usludur. Mürebbiyesi onu metetmekle bitiremez.

Terbiye müşavere yurdunda şöyle konuşuldu:

— Sen evi mi çok seversin, yaksa (Kindergarten)i mi?

Kitty — Kindergarteni. Çünkü orada çocuklar var. sonra ben orada harf-

leri öğrendim. Resim yapmasında öğrendir. Oyunda oynadım.

— Oh ne güzel! Görülüyor ki sen akıllı bir kızsın! Evde ne işler yapıyorsun?

K. — Annem bana yemek pişirtmiyor. Onun için ben ona dargımım!

— Niçin pişirtmiyor?

K. — Üstüm başım kirlenir diye.

— Öyle ise sen de bu işi bırak. Çok merak ediyorsan ilerde aşçılık mektebine gidersin. Düşün bir kere; senin elbiselerin kirlenirse annen yıka-mağa mecburdur. Halbuki onun ne çok işi vardır.

K. — Annem bana kursun kalemi satın aldı.

— Gördün mü bak! Annen seni nasıl düşünüyor! Ara sıra onun hoşuna gitmiyecek lâflarda söylüyor musun?

K. — Evet!

— Ne söylüyor sun?

K. — (Cevap vermedi).

Düşün bakalım belki hatırlarsın!

K. — Hiç aklıma gelmiyor. hepsini unuttuğum!

— Bu çok iyi... Böyle fena lakırtı-ları unutmak çok iyi eğer unutmayıpta söylersen belki annenın kalbi kırılır.

(Kity bu esnada mantosunu çıkardı ve güzeice katlıyarak bir kenara koydu).

— Ne güzel... Sen evdede böyle tertipli misin?

K. — Hayır, evde bunları büyük annem yapar.

— Oo.., Olmadı. Bunları hep sen yapmaya çalışmalısın. Eğer bu işleri sen kendin yapmazsan evde herkes seni beceriksiz zanneder. Halbuki sen becerikli bir hanımsın. Böyle işler elinden gelir. Böylece annene de yardım et!

K. — Ben çamaşır yıkayacağım,
yemek pişireceğim.

— Başka ne yapabilirsin ?

K. — Örgü yapabilirim.

— Ohalde annene birşey ör. O,
bundan muhakkak memnun olur.

Kitty ikinci gelişinde annesine güzel
birşey ördüğünü ve annesinin bundan
çok memnun olduğunu anlattı.

Annesine bundan sonra çocuğun
çalışma arzusunun, onun yapabileceği
işleri kendisine vermek suretile tatmini
böylece arsızlığının ve arzu edilmeyen
şekilde ve kendisine ait olmıyan şey-
lere karışmasının te'mini tavsiye edil-
di. Sonra çocuğun bilmemesi lâzımge-
len şeylerin de onun yanında konuşul-
maması lüzumu izah edildi ve çocukla
hiç bir suretle mücadele vaziyetine
düşülmemesi, çünkü bu suretle onun
inatçılığına sebebiyet verilebileceği an-
laşıldı. Aynı zamanda onun ailenin di-
ğer fertleri gibi müsavi haklara malik
bir unsuru olduğunu ve aile içinde va-
zife almış bir uzuv olduğu duygusunun
takviye edilmesi icap ettiği de ilâve
edildi.

Bu izahlarla anneyi iknaa muvaffak
olduk. O, çocuğa karşı eski hareketle-
rini değiştirdi. Tavsiye edilen şeyleri
yapmağa başladı. Aile içinde kendi yaşı
ve kudreti ile mütenasip vazifeler de-
ruhte etmesi için münasip surette
idare edilen Kitty tabii bir yolda tat-
min edilebildi. Ve şikâyetler günden
güne azaldı.

Dr. Abdullah Djevdet'e

Felek bize yeni yıl; sana ölüm getirdi;
O felek ki, daha dün. pençende bir esirdi.

Nasıl olduda birden uzanıp yatıverdin;
Bir kış güneşi gibi vakitsiz batıverdin?

Sonbaharın rüzgârı vurmada bir yaprağa
Toprak mı seni çekti, sen mi koşdun toprağa?

Sen ki şarap içmezdin, nasıl içdin eceli;
Taş mı atdı kalbine gizli bir düşman eli?

Yoklukta özlediğin bir hayat mı sezmişdin;
Yoksa yetiştirdiğin Gül'ünden mi bezmişdin?

Sen bir 'ilim dağıydın, niçin çökdün, ansızın;
Kesildi miydi artık koşa koşa son hızın?

Çokdan mı besleyordun bize karşı bu kini?
Yazık, yazık, ağlatdın Düşünen Musiki'ni!

Şi'ir ufuklarında daha dün çağlayordun;
Kâh gönülden gülüyor, kâh içden ağlayordun.

Karlı Dağdan Ses'ini duyurarak engine
Yeni ruh veriyordun san'atın ahengine.

Yere düşmeyen alnın saçların gibi akdı;
Vicdan, senin elinde, alevden bir bayrakdı.

Hakikata varmakdı bütün gayen, emelin;
Anlayordun dilinden her mızrabın, her telin.

Heyhat! Artık vücudun bir avuç toprak oldu;
Sevdiğin bütün şeyler gönlünden ırak oldu.

Yapdığından utanıp iğsin ecel başını;
Niçin kaldırdım, diye, bir inkılâp taşını.

Rahat uyu kabrinde, ey unutulmaz ölü!
Toprakdaysa vücudun, ruhun gökde gömülü..

Açdığın kavga yolu kalmayacak yolcusuz;
Güdecek izlerini genç nesiller aç, susuz.

Unutulmak korkusu kanatmasın yaranı;
Her an yaşatacağız, emin ol, hatıranı

Nihayet bir gün gelip dikilecek heykelin;
Vicdanında bir elin, ileride bir elin!

Muharrem Zeki

Göç

Emin Recep

— Üç ölüm münasebetile —

Dikkat ediyor musunuz: ölüm dalkılıç olmuş, dört bir tarafa saldırıyor. İşte Apdullah Cevdete de kıydı.

Hayatı baştan başa bir fırtına olan bu fikir ve irfan “hergül,, nün ölümü bu kadar sessiz mi olacaktı?

Apdullah Cevdet bu memleketin irfan bahçesine şark ve garptan toplayıp getirdiği medeniyet ve insanlık tohumlarını ekti.. Bugünkü gençlik kısmen o tohumlardan yetişen ağaçların meyvalarile beslenmiştir.

O, bir şair değildi. Fakat mısraların, kafiyelerin ezeli ahengini sezmişti; şark şairlerinin nazım şekilleri içinde yeniliğe müşkül tutan felsefelerini gelecek asırlara hediye etti.

*
* *

Bir gün Orhan Seyfinin idarehane-sinde idik Cevdet Bey gene çöşmüştü. Hafızdan, Sadiden parçalar okuyordu. Seyfi bu şiirlere şu yolda bir cevap vermişti:

Varın söylen gülü satberke kim sat pare güş
olsun
Benimdir neveti feryat bütün bülbüller hamuş
olsun.

Hakikaten öleceğini anlamış olmalı ki son zamanlarda şiire düşkünlüğü artmıştı; bütün manzumelerini toplu görmek istiyordu;

Apdullah Cevdetin dağ gibi bir vücudu vardı. Kendi iddiasına göre sü-lâlesi Âşık Ömere varırdı. Şairliği de - ona benzememekle beraber - ondan tevarüs ettiğine kanidi.

Birinci meziyeti: sebat ve mücadele idi.

Son zamanlarda - komşuluk hatırı için olmalı - İctihadını bizzat bana getirir ve bir acı kahve mi içerdi. Fikirleri çok aykırı idi; bu yüzden mecmuasını satamaz olmuştu. Buna rağmen muntaẓaman çıkarıyordu. İdeal sahibi adamlar, manevî kuvvetlerin, maddî kuvvet ve menfaatler fevkinde olduğuna kanidirler.

Apdullah Cevdet Türklerin Hayyamı olmak istemiştir. Lâkin Hayyam kendi felsefesini zevk ve ihtiras alevleriyle karıştırıp yoğurduğu hamurdan bir san'at güneşi yaptı.

Apdullah Cevdet ise nazım kalıpları içine fikirlerini dökerek muhtelif kıyafetlerle onları ortaya attı.

Herşeyden evvel bir “hicav,, dı. Dilini ve kalemını tutamazdı; bu yüzden gençliğinin uzun bir kısmının Trablus çöllerinde; Paris kaldırımlarında, Mısır sokaklarında yarı aç - ve fakat uzağı gören bir insan vekarile - geçirdi.

Kendi idealinin tebellür ettiğini gördü; büyük bir halk kütlesi tarafından tatbik sahasına konulduğunu gördü. Fakat buna da hücumdan geri kalmadı, daha mütekâmil bir gayeye doğru ilerlemek istiyordu.

Dilerim ki kalbimiz bu fikir kahramanının ebedî mezarı olsun!

*
* *

Bu satırları yazarken daha iki ölüm haberi aldım:

Biri Türk şairi ve Türk dilinin

meçhul iklimlerini keşfe memur bü-
yük kâşif Samih Rifattır; diğeri beste-
leri hâlâ ruhumda inleyen aziz dostum
Musa Süreyya...

Samih Rifat Beyi şiirlerinden tanı-
rım; İlk defa Dil Kurultayın da konfe-
rans verirken gördüm. Hasta olduğunu
söylemişlerdi.. Kendisini ruhan o ka-
dar sağlam bulmuştum ki ölüme ga-
lebe çalacak diyordum.

Öldüğünü duyunca kuğuların ölü-
münü hatırladım.

Derler ki: Kuğular son dakikala-
rının eriştiğini sezince sahilden açılır-
lar ve uzun boyunlarını kavislendire-
rek en hazin seslerle şarkı söylerler-
miş.

İşte Samih Rifat Bey de Dolmabah-
çe sarayının billûr avizeleri ve nakışlı
tavanları altında bütün bir millete
Türklük için duyduğu erişilmez sev-
giyi gene pz Türk kelimelerinden mü-
rekkep sonsuz bir musiki ile teren-
nüm etti. Bu ölüm bizlere büyük bir
ıstıraptır; bir fikir ve aan'at kahrama-
nını halkın millete daha esashı bir su-
rette hakketmesi itibarile de ölenin
hesabına bir kazanç sayılır.

Ya musiki üatadı Musa Süreyyaya
ne diyelim? Henüz gençti, yaşamak
istiyordu, kuşlar gibi ölmek şaklamak
istiyordu.

Önce evi Kurtuluştta idi. Karşı
komşu idik. Akşamları canım sıkıldığı
zaman misafir giderdim. Ne tatlı
san'at müsahabeleri yapardık? Tam
manasile şairdi.

Bizde Avrupa musikisinin inkişafı
için çok çalışıyordu. Bazen piyano ba-
sında yeni bestelediği bir musiki par-

Acı bir hatıra

BÜRHAN SAHİR

Üstadın Ruhuna :

Arkada kalan günler; kara örtüler geydi,
Bin alevdi o kalbin, şimdi toprağa değdi..
Devirleri durduran bir lâhza ölümündü,
Uzun geceler seni bitirmeyecek gündü.
Lâyıktır göz yaşları sana bir Çelen örse
Lerze, lerze dökülür Kalbi Toprak görse!..
And içtiğin yolunda; ölmedi «İçtihat» in
Heyecanlı mefkûren; bir gaye oldu adın!..
Derin izler bıraktın; çöken dağlar başında
Jaleler göz yaşdır; mezarının taşında!
Ellerden, ele gezdi; kalbi uçuran Tabut!..
Vecde geldi bin kalbin önünde duran Tabut!
Daldı gözler uzayan mezarın yollarına,
Elemle döğüldü«Gül» ananın kollarına,
Terkedip «Bin dokuz yüz otuz iki» de bizi
Bin feryatla bağladın Toprağa Kalbimizi!..

çasını çalarak ruhumu göklere uçur-
durdu.

Zavallı Musa Süreyya! Bundan bir
kaç ay evvel bestelemek üzere benden
btr şiir istemişti. «Vasiyet», isimli bir
yazı vermiştim. Tesadüfe bakınız ki
ölümle kardeş olan bu şiirin kahra-
manı gene kendisi oldu.

Görüyorum ki: Umumî bir göç
başladı. Fikir ve san'at adamları birer,
ikişer dünyamızı bırakıyorlar!

Bu gidişle mezarlıklar bir darül-
fünun olacak.

Heyhat! Yer yüzünü aydınlatan yük-
sek ahnlar git gide toprağa eğiliyorlar!

Son günü

Kan Demir

Kim derdi ki onun son sabahıdır.

Gine matbaaya geldi, yorgundu, rengi biraz soluktu, elinde baştan başa değiştererek yeniden tabettirmekte olduğu (Hamlet) in müsveddeleri vardı karşı karşıya oturduk.

— Rahatsızım, dedi, istirahatıya ihtiyacım var, fakat evde oturamıyorum, otura bilsem diyeneceğim' fakat içim sıkılıyor, çıkınca biraz ferahlıyorum, amma yorulduum..

— Bir kaç gün evden çıkmasan üstat dedim, şöyle uzanıp okusan..

Okursam da kafam yoruluyor.. Okuyamıyorum..

— Hafif şeyler okuyarak kendini oyalasan..

Gülümsedi: — Öyle şeylerle büsbütün yoruluyorum.. Okuyamam ki.. ömrümde yapmadığım şey..

Sonra hastalıktan, yaştan bahsetti..

— Altmış üç yaşındayım, fakat dinçim, daha çok yaşarım, yalnız son günlerde ne oldu bilmem, biraz zayıfladım, geçecek:

Elindeki müsveddeleri masanın üstüne koyarak:

— Zindan hatıraları.. Ne oldu, bugün çıkıyor mu, diye sordu.

— Bu akşam biraz üstat, dedim.

— Aman çıksın.. Bana sıkı derler, fakat vermesen. ben bile bu kitabı derhal almağa mecburum.. Seni tebrik ederim.. İyi bir iş yaptın..

Üstada teşekkür ettim, biraz başka şeylerden konuştuk, ve döndü dolaştı sözü gine (Zindan hatıraları) na gel-ei, dedim ki:

— Bu mevzuu siz işliyecektiniz,

İttihat ve terekkiyi görmüş, bütün o mücadelede hayatını başından sonuna kadar yaşatmış olanlardan birisiniz, neden hatıralarınızı yazmıyorsunuz...

— Doğru değil, böyle daha iyi, belki bitaraf olamam...

Sonra birdenbire aklına birşey gelmiş gibi;

— Sahi, dedi, sende, benim doktor Sabri beye yazdığım bir mektup olacak, yanında mı o;

Yazıhanenin gözünden uzun mektubu çıkardım, kendisin uzatıyordum;

— Okur musun, onu; bana;

— Hay hay, üstat!

Bu mektupta Abtullah Cevdet, İttihat ve tarakkinin nasıl kurulduğunu, kimlerin çalıştığını, Jon Türklerin oraldaki hayat ve faaliyetlerini anlatıyordu.

Mektubu yavaş yavaş okuyordum, bazı cümlelerin sonunda;

— Dur, diyor, düşünüyor, sonra, gine devam ediyordum.

Mektup bitince, yüzüne baktım, ben, Abdullah Cevdetin yüzünü hiç bu kadar düşünceli, hiç bu kadar dalgın görmemiştim. gözleri sanki sönmüştü. görmüyor gibi bakıyordu, muhakkak ki otuzbeş, kırk sene evvel ki günler gözlerinin önünde canlanmıştı, o günlerin içinde yaşıyordu, sessiz, hareketsiz ona bakıyordum, o, beni herşeyi unutmuş, hareket, ve mücadele dolu mazisinin içine gömülmüştü;

Hafif bir sesle:

— Son satırları bir daha okurmusun? Dedi.

Abdullah Djevdet için

Kemal Hayyam

Her büyük ölünün erkasından ihtifaller yapılır, ihtisaslar toplanır, hatıralar söylenir, makaleler neşredilir, bir kısım mecmualar hususî nüshalar çıkartır, hayatına ve eserlerine ait kitaplar yazılır, hatta kıymetlere fazla hürmetkâr olan memleketlerde ölüm gününün yıl dönümlerinde merasimler icra edilir.

Bütün bu gayretler ölen ulunun iyi ve kötü ef'aline bir yekûn çekmek içindir.

Abdullah Djevdet'in ölümü etrafındaki gürültüler henüz tamam olmadı. Daha Anadolunun ne düşündüğünü bilmiyoruz. Onun Anadoludaki dinsiz şöhreti, Macaristandan damızlık erkek celbi hakkında ki teklifi ölümünden sonra yeniden tazelenecek, ve cenaze merasimindeki namaz kılınıp, kılınmaması hakkında ileri sürülen davada inkişaf için orada çok müsait yer ve fırsatlar bulacaktır. Burada yapılmakta olan münakaşalarla oradan gelecek haberle Abdullah Djevdet'in ma-

şer'in ruhundaki şahsiyetini verecek, zaten ölüm olan hayat ve eserleri de asıl hüvviyetini meydana koyacak. Ve ondan sonra da Abdullah Djevdet'in iyi ve kötü ef'aline bir yekûn çekmek mümkün olacaktır.

Şimdi söylenecek söz kendi kanaatımız olmaktan ileri gidemez. Bnnunla beraber, Abdullah Djevdet'in "Maşer'in ruhundaki şahsiyeti,, ni ikmal etmesi itibarile kendi kanaatımızda söyliyecemiz. Kendimize ehemmiyet verdiğimiz için değil, fakat 14 milyona dahil olduğumuz için bunu söylemeği bir nevi mecburiyet sayıyoruz :

Abdullah Djevdet'in kıymeti, bizce, sadece Allahı inkâr etmesinde değildir. (Bunu herkes yapıyor) asıl mühimmi onu inkâr ettikten sonra husule gelen boşlukta kaybolmamasında, baş dönmesi geçirmemesinde, yıktığı nizamın yerine; (muhabbet, şefkat, merhamet) gibi ruhun en asil temayülleri üzerine dayanan yeni bir nizam tesis etmesindedir.

— ".....10 Temmuü inkılâbı, Sü-kûtîyi mezarda, beni Kahirede buldu. 1910 da matbaayı ve mecmuayı İstanbula nakl ve (İştihat evi)ni bina ettim Fikir âleminde mücahede berdevam Bir milletin zihniyeti değişmedikçe hükümet nam veya şeklinin değişmesinden çok şey hasıl olamayacağını geç anladık. Ve hulûs ile olmakla beraber vaki olan ömrü israflarımıza acımak lâzım... baki....,

Sustum.

Kalktı; - ... Evet, ömrü israflarımıza acımak lâzım, dedi, kapıya kadar yürümüşken, döndü;

— Yarın evde kalmak istiyorum, bana (Zindan hatıraları) nı gönderirmisin ?

Bu, bana son sözü idi, kim derdi ki bu onun son sabahıdır.

Filhakika ertesi günü evde kaldı, fakat ölüm döşeginde...

Abdullah Cevdet Bey merhnm

Tevfik Fuat

Merhum Abdullah Cevdet Bey her sahada, ilmen gayretli ahlakıan dürüst ve emsalsiz bir fazilet sahibi idi.

Memlekete kendi tabirile çeyrek asırlık bir zaman zarfında yorulmak bilmeyen bir azm ve gayretle garp edip ve hâkimlerini en dürüst bir lisan en pürüzsüz tercümesile tanıttı. İstibdat devrinde zıندانlardan ve men-falardan yılmadan hürriyyetin düşman-larına cehalete ve taassuba karşı şid-detle isyan etti. Onu mukaddes mef-kûresi hürriyetti. Fikir hürriyeti, vic-dan hürriyetinin batıl itikatlarını, ve taassubu ruhlardan söküp atmak için dahili cereyanlar tesis etmek gayesile İctihat mecmuasını Cenevrede 1904 tarihinde çıkardı.

Gevdet merhum hayatının sonuna kadar mefkûresine kıskanç bir azimle sarılmıştı. Maksudı hayatta, fertler da-ima bir mefkûre insânî bir gayeye ha-yatlarını hasretmeleridi.

Tercüme ettiği eserler daima ma-şerî esaslara müstenitti. Gustave Lebon ve Jean Marie Guyau gibi garbin mü-him hâkimlerinin eserlerini pürüzsüz bir şekilde tercüme etmişti. Eserler tedkik ve tetebbu ettikten sonra oku-yuculara suhulet temin etmek için bir çok haşiyeler ve notlar ilâve ede-rek neşrederdi. Ahiren cereyan eden bazı dedikodular merhumu tezyif eder-cesine bazı gazetelerde neşriyatta bu-lundular. Abdullah Cevdet bey Gusta-ve Lebon u yanlış anlayıp yanlış ta-nıttığını ileri sürüyorlar.

Bu rivayetler asılsız ve maalesef bir takım gazetelere kalem satmış kuru tenkitçilerin gülünç ve acıklı hezeyanlarıdır. Zihinlerinin dar çerçe-velerine girmiyen, sığamıyan bu ilmî noktalara dil uzatmasalar, esasen yarı buçuk mizahî sütün karayabilecek pek mahdut kabiliyetlerini büsbütün aleme gülünç etmeseler.

Merhum garp edebiyatına nüfuz et-medi, en saf bir üslupla Fransız ede-biyatına şiirler verdi. Bu eserlerin kıy-metini garp edipleri bile tasdik ve tak-tir etmişlerdir.

Bu aziz ve ateşli mefkûrecimizi kaybettik, kıymetli mütefekkirimizi kaybetmiş bulunuyoruz. Bu asil ve ne-cip ruhun ziyâ derin acısını herkes az çok hissetmiştir.

Mezarının üstünde (Bu gün ben bir Abdullah Cevdetim, daha yüz tane Ab-dullah Cevdet var) diyen muallimlerimizden İlhan Şevket bey istikbali yuf-ka gören bir nikbin olmalı. Her devir-de yetişen temayüz etmiş simalarda hasletler belirir. Fakat mefkûrecileri seneler değil asırlar yetiştiremez.

Bu gün mateme bürünen İctihat evinden ebediyen çıkan Abdullah Cev-det bir aile değil bütün İctihat sırala-rında okuyan çok samimî karilerini de öksüz bırakmış bulunuyor.

Muhterem Fâzıl Mahmut Beye

Sabih Izzet

Merhum Apdulleh Cevdet hakkında ki ihtisatımı soruyor sunuz? Sualinize nasıl bir cevap vereceğimi tayin edemiyorum. Apdullah Cevdet için bir iki hürmet ve kıymet lafzı sıralamak ile bu yaşıyan ölünün Türk inkılâbı tarihindeki mevkiini anlatmış olmayız. Şair Apdullah Cevdet, daimî huruşan bir derya idi. Mütefekkir Apdullah Cevdet Garp kültürünü memleketinde akıtmak isteyen bir rehber idi. Yalnız merhum şairlikte olsun, fikriyatçılığında olsun inandığına tam inanır, enesinin daimi olmıyan tahtelşuur bir kontrolü altında hareket etmekten bile uzak kalırdı' Bence de, üstadın en bü-

yük meziyeti budur. Yani, itikadı tam ile düşünmek ve düşündüğüne de iman etmek!. İşte bu satırların muharriri merhumun dindarlığını bu şekilde anladığı için cenaze merasimi esnasında ortaya atılan iddiaya ve kahramanlarına gülmekten kendini alamamaktadır.

Fikrime kahrırsa, inkılâba, bu günü hazırlayan inkılâba hizmet etmek gayesile bütün ömrünce çalışsan bu çelik iradeli şahsiyete hayatında lâyıık olduğu mevkii vermesini bilemedik, hiç olmazsa ölümü karşısında susmasını bilse idik! Zira halin hürmetsizliğini ati ayıphyacaktır!

«Abdullah Djevdet» ten sonra

Koşma

Sermesti muhabbet didarı yara
Bakmasam bir türlü baksam bir türlü
Boynuma kemendü zülfü ne çare
Takmasam bir türlü taksam bir türlü

Bir bakışta verdim dili şeydayı
Ben kendi elimle aldım gavgayı
Meyhane mayhane canu sevdayı
Çakmasam bir türlü çaksam bir türlü

Sevdiğim bakmadı bunca niyaze
Gelmedi nihayet süzü güdaze
Derler misali dameni naze
Akmasam bir türlü aksam bir türlü

«İhsan» gece gündüz hep işim nale
Ettim o zalimi hakka havale
Pervane gönlümü şemi cemale
Yakmasam bir türlü yaksam bir türlü

Hamemi Zade İhsan

Gül ve bülbül

Gagasının rengi kan,
Kızıl alevdi akan,
Boğazından bülbülün.

Bahar, cehennem oldu.
Kıvılcım şebnem oldu.
Solan göğsünde gülün.

Artık şafaklar kara
Yas çöktü ufuklara
Gül boynunu bükeli.

Kulaklar, gözler harap.
Yalvaran sözler harap,
Gül harap bülbül deli.

Suzi Can

Mersiye

-Abdullah Cevdet- in aziz ruhuna

O dağı hasretin cana inince
Feleğe ne hain bakasım vardı
Şulei ülfetin yada gelinçe
Hicrinle zehir çakasım vardı!

Kine şefkat zülme öğütler verdin
Öksüzlere şifa bulutu gerdin
Bu defa güneşten haleler serdin
Sır olup ruhuna akasım vardı..

Cihana sığmıyan cihanla doldun
Âmâ yolculara sen rehber oldun,
Ne çabuk bir anda sararıp soldun
Ruhumu kabrinde yakasım vardı

İsmail Sefa

Kâinat kitaphanesinin neşriyatı

Cağaloğlu yokoşu No: 28

- 40 Selçukî ve Osmanlı çinileri
işçiliği Mimar Şahabettin
- 15 Ateşli bir delikanlı (Piyes)
Cemil Cahit
- 25 Ne dersiniz deyin siz (şiiir)
Muharrem Zeki
- 75 Türk resim tarihi Mimar
Şahabettin
- 25 Hazreti Ali devler peşinde
(roman) Muharrem Zeki
- 40 Kordele (şiiir) Muharrem Zeki
- 10 Hayda! („) Muharrem Zeki
- 15 En son Alfabe M. Sadullah
- Taşradan sipariş kabul edilir. Posta
ücreti kitaphanemize aittir.

Abdullah Cevdete

Ömründe ışık, nur ne?... Bilirmiydi bu ümmet
İmin, kalemin yokluğa bir varlığı sundu
Mefkûreni teşkil ederek sade şü millet
Ömrün bile hürriyetin uğrunda yolundu.

İnsanlara fazilet veren sendin de önce
Vicdanları yaktın alevinden senelerce
Dinin gibi insanlığa taptında senerce
Dinsiz diye insanlar aleyhinde bulundu.

İstanbul Aksaray 4/5 - 12 - 1932

Daniş Remzi

Hakkı Nezih Bey

Dil Karultayında iddialı konfeşansile mü-
nakaşalara sebep olan Hakkı Nezih Beyin
6 ıncı nüshamızda şayanı dikkat bir makalesi
vardır.

Mahmut Rağıp, Daniş Remzi, M. Şakir,
İlhan Şinasi, Beylerin bu seferlik mundericatin
çokluğundan 6 ıncı sayımıza kalmıştır. Özur
dileriz.

Şiiir ve hikâye müsabakamıza yazı gönde-
ren okuyucularımızın yazılarını sırasile neşre
başlayacağız Resim göndermeyenler 15 İkinci
kânuna kadar göndermeleri rica olunur.

Kan Demir Beyin «Zindan hatıraları» is-
minde yeni bir eseri çıkmıştır. Karilerimize
hararetle tavsiye ederiz.

Çenberlitaş Merkez Lokantası İstanbul sem-
tinin en temiz ve en ucuz lokantasıdır.

İçtihadın son nüshası bu ayın sonunda
çıkacaktır.

Kapaktaki resim «Foto-Werimberg» ten
alınmıştır.

Satılığa çıkarıldığı tarih 28 - Kânunuevvel
932.

Fiati 10 kuruş

Bacayı kaldır bacayı indir
Silindir şapka giyen köylü

Genç ediplerimizden Sadri Etem Beyin bu namlarda iki eseri pek yakında çıkıyor. Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Yeldeğirmeni

Fazıl Mahmut Beyin bir çok içtimaî, ve edebî hikâyelerden mürekkep olan bu eseri Muallim Halit kitabhanesi tarafından basılmaktadır.

Mecmuamızın 6 ıncı sayısı fevkalâde olarak çıkacaktır

Bu nüshada Cenap Şahabettin, Peyami Safa, Yusuf Ziya, Nurullah Ata, Sadri Etem, Hıfzırrahman Raşit, Fâzıl Mahmut, Burhan Sahir, Gösemihalzade Mahmut Ragıp, Emin Recep, M. Fevzi, M. Şakir, Kemal Hayyam Beylerin ve daha bir çok tanınmış muharrirlerimizin kıymetli yazıları vardır. Bilhassa mefhum Abdullah Cevdet Beyin son eserleri hakkında Darülfünun edebiyat fakültesi İnan edebiyat tarihi müderrisi Ferit Beyin düşünceleri, Kemal Hayyam Beyin yeni neslin üç eksigi isiminde bir yazısı vardır.

Mecmuamızın dağılma yeri. Ankara caddesinde Cagaloğlu yokuşunda Kâinat kitabhanesidir. Adres: Yolların sesi İstanbul: Seneliği 110 Ecnebi için (1) dolardır.

İstanbul çinkografhanesi

Her nevi gazete, mecmua, kitap kılışelerini nefis bir şekilde yapar. Ankara caddesinde 36 numaradadır. Tavsiye ederiz.

Haber aldığımızı göre Türk lisesi çarşamba gecesini Abdullah Cevdet gecesini olarak kabul etmiştir. Geçen çarşamba gecesinde talebelerden Seyfi Bey eseri hayatı hakkında bir konferans vermiştir. Büyüklerimize karşı gösterdikleri alâkadan dolayı bu gençleri tebrik ederiz.

Bayazıt *Güneş* Matbaası

